

ISSN 2707-6849

DOI: [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4\(53\)](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4(53))

№ 4 (53) 2025

СЛОВО
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ШКОЛИ
СУДДІВ УКРАЇНИ

Фахове загальнодержавне науково-практичне
та науково-методичне юридичне видання

Видавець

© Національна школа суддів України

Ліцензія Creative
Commons CC BY 4.0

Періодичність випуску –

4 номери на рік

Заснований

3 травня 2012 року

slovo.nsj.gov.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

ВОЛОШИН Юрій Олексійович, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного авіаційного університету, голова Офісу Європейської організації публічного права в Україні, д. ю. н., професор, заслужений юрист України (*Україна*)

Шеф-редактор

ОНИЦУК Микола Васильович, ректор Національної школи суддів України, член робочої групи з питань розвитку законодавства про організацію судової влади та здійснення правосуддя Комісії з питань правової реформи, д. ю. н., заслужений юрист України (*Україна*)

Відповідальний секретар, науковий редактор

ШАМРАЙ Оксана Василівна, заступник начальника відділу Національної школи суддів України, к. ю. н. (*Україна*)

МІЖНАРОДНІ ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

НУСБЕРГЕР Ангеліка, директор Інституту східноєвропейського права Кельнського університету, д. ю. н., професор (*Німеччина*)

ЦОЛЬ Фредерік, професор кафедри цивільного права Ягеллонського університету (Польща), завідувач кафедри європейського і польського приватного права та порівняльного правознавства Оснабрюцького університету (Німеччина), доктор юридичних наук, професор

НАЦІОНАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

АХТИРСЬКА Наталія Миколаївна, начальник (завідувач) навчальної лабораторії Національної школи суддів України, к. ю. н., доцент (*Україна*)

БАРИКОВА Анна Анатоліївна, науковий консультант відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду, д. ю. н., доцент (*Україна*)

БЕЛЯНЕВИЧ Олена Анатоліївна, професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса, д. ю. н., професор (*Україна*)

БЕРНАЗЮК Ян Олександрович, суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор, заслужений юрист України (*Україна*)

БЕРЗІН Павло Сергійович, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д. ю. н., професор (*Україна*)

ГОРОБЕЦЬ Надія Сергіївна, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, доктор філософії в галузі права (*Україна*)

КАТЕРИНЧУК Катерина Володимирівна, завідувач кафедри публічного і приватного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., доцент (*Україна*)

КОСТРУБА Анатолій Володимирович, контрактний дослідник в Університеті Париж 1 Пантеон-Сорбонна, д. ю. н., професор (*Україна*)

МАХІНЧУК Віталій Миколайович, член Вищої ради правосуддя, старший науковий співробітник відділу приватного права та процесу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України (за сумісництвом), д. ю. н., професор, заслужений юрист України (Україна)

МЕЛЬНИЧУК Ольга Федорівна, завідувач кафедри публічно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, д. ю. н., професор (Україна)

МІЛІЄНКО Олена Анатоліївна, начальник Навчального центру підготовки працівників апаратів судів Національної школи суддів України, д. ю. н. (Україна)

МОВЧАН Роман Олександрович, професор кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса, доктор юридичних наук, професор (Україна)

ПОПОВИЧ Тетяна Григорівна, завідувач лабораторії Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, старший дослідник, к. ю. н (Україна)

ГОРОДОВЕНКО Віктор Валентинович, суддя Конституційного Суду України, представник України в Консультативній раді європейських суддів при Комітеті Міністрів Ради Європи, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України (Україна)

ГРИЩУК Оксана Вікторівна, суддя Конституційного Суду України, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор (Україна)

ІЛЬКОВ Василь Васильович, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор, LLM (Україна)

КОВАЛЬСЬКИЙ Віктор Семенович, президент видавничої організації «Юрінком Прес», шеф-редактор загальнонаціональної правової газети «Юридичний вісник України», д. ю. н., професор (Україна)

КОПИЛЕНКО Олександр Любимович, народний депутат України, дійсний член (академік) Національної академії наук України та Національної академії правових наук України, д. ю. н., професор, заслужений юрист України (Україна)

КРАВЧУК Володимир Миколайович, суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, член Ради суддів України, д. ю. н., професор (Україна)

КУХАРЄВ Олександр Євгенович, професор кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор (Україна)

ЛЕВЧЕНКО Катерина Борисівна, Урядова уповноважена з питань гендерної політики, д. ю. н., професор (Україна)

САВЧИН Михайло Васильович, директор Науково-дослідного інституту порівняльного публічного права та міжнародного права Ужгородського національного університету, тренер Національної школи суддів України (за сумісництвом), д. ю. н., професор (Україна)

СМОКОВИЧ Михайло Іванович, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, д. ю. н., професор, заслужений юрист України (Україна)

ФУЛЕЙ Тетяна Іванівна, начальник відділу Національної школи суддів України, к. ю. н., заслужений юрист України (Україна)

ЦУРКАН Михайло Іванович, директор Тестологічного центру Національної школи суддів України, суддя Вищого адміністративного суду України у відставці, к. ю. н., заслужений юрист України (Україна)

ШУКЛІНА Наталія Георгіївна, проректор з науково-дослідної та науково-методичної роботи Національної школи суддів України, к. ю. н., професор, заслужений юрист України (Україна)

ЗМІСТ

ПРОВІДНА СТАТТЯ НОМЕРА

Віталій МАХІНЧУК, Аркадій ЗАПОРОЖЧЕНКО

Суддівське самоврядування та врядування в Україні:

історико-правове дослідження 6

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОЧИНСТВА

Василь ІЛЬКОВ, Володимир ГОРБАЛІНСЬКИЙ

Правові засади застосування алгоритмів штучного інтелекту в Україні:

виклики, стандарти та дорожня карта для судової системи 22

Надія ЩЕРБАК, Олена МАЛОЖОН

Історія судоустрою та основні засади судочинства України 37

Володимир ГЕВКО

Юрисдикція корпоративних і пов'язаних з корпоративними спорів:

підстави для зміни правових висновків Великої Палати

Верховного Суду 50

Євген БЕЗКРОВНИЙ

Дотримання принципу рівності сторін при розгляді судами справ

у порядку адміністративного та цивільного судочинства 61

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Ірина КОРОСТАШОВА

Поняття і концептуальні складові верховенства права (правовладдя)

в законодавстві Європейського Союзу та міжнародному праві 72

Максим МЕЛЬНИК

Розвиток принципів міжнародного судочинства

в контексті забезпечення мирного вирішення міжнародних спорів 84

ТЕОРІЯ ПРАВА І ДЕРЖАВИ

Іван КОТЮК

Критичний аналіз сучасного розуміння змісту засади

верховенства права 91

Наталія КЛЕЩЕНКО

Право на мир як складова системи прав людини:

виклики та перспективи розвитку 103

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Олег РЕЗНІК

Адміністративна відповідальність за порушення правил
військового обліку: проблеми кваліфікації та доказування 112

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Неллі ГОЛУБЄВА

Проблеми реалізації принципу єдиної долі земельної ділянки
та об'єктів, розташованих на ній 122

Марк БЕЛКІН, Леонід БЕЛКІН,

Застосування позовної давності при апеляційному перегляді справ 132

ПРАВО ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Оксана МУЗИКА-СТЕФАНЧУК, Владислава САВЕНКОВА

Правові колізії у застосуванні податкових пільг щодо нерухомого майна
на територіях активних бойових дій 145

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Роман МОВЧАН, Олена ДУШЕВСЬКА

Порушення правил охорони або використання надр,
незаконне видобування корисних копалин (ст. 240 КК):
окремі питання кваліфікації 157

Вікторія ШПІЛЯРЕВИЧ

Суспільно небезпечні діяння, вчинені щодо державної таємниці,
як кримінальна загроза національній безпеці України 170

УДК 343.3

DOI: [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4\(53\)-15](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4(53)-15)**Вікторія ШПІЛЯРЕВИЧ,***доцент кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права**Карпатського національного університету**імені Василя Стефаника,**кандидат юридичних наук, доцент*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1761-9892>viktoriaa.shpilarevych@cnu.edu.ua

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ ДІЯННЯ, ВЧИНЕНІ ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, ЯК КРИМІНАЛЬНА ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Національна безпека України – це складне поняття, яке охоплює стан мирного та стабільного існування держави та її інститутів. Тому виникнення будь-якої загрози в цій сфері означає насамперед наявність ризиків державному суверенітету, демократичному конституційному ладу та територіальній цілісності держави, що може зумовити припинення існування держави загалом або окремої її частини [1]. Це зумовлено тим, що «державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України», як вказується у Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII, є одним з фундаментальних національних інтересів України [2]. У зв'язку з цим захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям характеристики суспільно небезпечних діянь, що вчиняються щодо державної таємниці та є кримінальною загрозою національній безпеці України, стали наукові праці таких учених, як: А. Гуз, Д. Калаянов, І. Касперський, С. Князев, В. Хашев, М. Михайлуца,

© Вікторія ШПІЛЯРЕВИЧ, 2026

Ліцензія Creative Commons CC BY 4.0

В. Шаблистий, О. Юнін та ін., які тією чи іншою мірою присвячені вивченню важливих концептуальних проблем кримінально-правової охорони державної таємниці, що є важливою для забезпечення національної безпеки України.

Метою статті є дослідження окремих аспектів суспільно небезпечних діянь, які вчиняються щодо державної таємниці та є кримінальною загрозою національній безпеці України, і вироблення на основі цього відповідних висновків.

Виклад основного матеріалу. Згідно з положеннями Указу Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» однією зі складових національної безпеки України є інформаційна безпека України – стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії заподіянню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, зокрема, скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване поширення, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [4]. Особливо важливу роль інформаційна безпека України відіграє у тих сферах діяльності держави, де зосереджені відомості, що становлять державну таємницю [5, с. 141], яка слугує інструментом підтримки державної стабільності, збереження суверенітету та ефективного функціонування публічної влади [6, с. 642]. Йдеться про відомості, які стосуються сфери оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких, як визначено в Законі України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ, може завдати шкоди національній безпеці України [7].

Про важливість державної таємниці та наслідки її розголошення чи втрати для національної безпеки України неодноразово наголошувалося й на науковому рівні. Так, В. Хашев зазначає, що втрата або розголошення відомостей, які становлять державну таємницю, може призвести до дестабілізації політичної ситуації, загроз для економічної стабільності, а також поставити під сумнів суверенітет держави [6, с. 641].

Д. Калаянов і М. Михайлуца стверджують, що в результаті вчинення розголошення державної таємниці порушується схоронність секретної інформації: вона стає надбанням сторонніх осіб, які можуть передати ці відомості ще більш широкому колу осіб, зокрема й ворожим елементам. Все це може призвести до людських жертв і настання інших тяжких наслідків: дипломатичних ускладнень, науково-технічних і технологічних втрат, загроз життю і волі осіб, які співпрацюють з правоохоронними органами тощо [8, с. 144].

Про те, що розголошення відомостей, які становлять державну таємницю, може завдати шкоди національній безпеці України як ключовому елементу, завдяки

якому країна має можливість розвиватися та забезпечувати дотримання основних принципів правової держави, було відмічено також і у Верховному Суді під час обговорення питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України та відповідальності за них в умовах повномасштабного вторгнення [9].

Особливу небезпеку розголошення чи втрата відомостей, що є державною таємницею, становить сьогодні в умовах російсько-української війни. Як наголошують О. Юнін і В. Шаблистий, у сучасних умовах гібридної війни та зовнішньої збройної агресії проти України забезпечення надійного захисту державної таємниці набуває першорядного значення задля збереження національної безпеки та захисту суверенітету, територіальної цілісності та обороноздатності держави [10, с. 744]. Зрозуміло, що натеper йдеться передусім про державну таємницю у сфері оборони: відомості про стратегічне розростання військ (сил); відомості про зміст стратегічних (оперативних) планів застосування Збройних Сил (військ або сил); відомості про зміст документів з управління військами (силами), які розкривають за окремими показниками питання підготовки, організації, ведення бойових дій, розташування військ (сил); відомості про організацію або здійснення взаємодії військ (сил); відомості про систему бойової, мобілізаційної готовності, рівень готовності (здатності) військ (сил) до виконання завдань за призначенням; відомості за сукупністю всіх показників про бойові комплекти, бойовий і кількісний склад військ (сил); відомості про підготовку, організацію, виконання завдань бойового чергування; відомості за окремими показниками про планування, проведення та результати проведення заходів безпеки застосування військ (сил) чи військових об'єктів, сили та засоби, які до них залучаються; відомості за сукупністю всіх складових показників про побудову системи або проведення заходів оперативного обладнання території; відомості про військово-географічний опис території держави (операційної зони, операційного району, морської операційної зони) тощо [11], розголошення чи втрата яких у підсумку може негативно вплинути на сили безпеки, сили оборони та оборонно-промисловий комплекс України загалом. Про посилення охорони державної таємниці у випадку збройної агресії чи виникнення іншої небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності передбачається у низці нормативно-правових актів України. Зокрема, у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» зазначається, що в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військово командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, додаткові заходи щодо посилення охорони державної таємниці (п. 22 ч. 1 ст. 8) [12].

Вжиття в рамках правового режиму воєнного стану додаткових заходів з метою посилення охорони державної таємниці регламентується й п. 16 Плану запрова-

дження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 181-р [13].

Як впливає з наведеного, однією із загроз національній безпеці України в її інформаційній сфері є вчинення суспільно небезпечних діянь щодо державної таємниці, що підриває стабільність нашої держави, її державний суверенітет і територіальну цілісність, демократичний конституційний лад та інші національні інтереси України. У зв'язку з цим, як зазначається у науковій літературі, державна таємниця повинна бути об'єктом підвищеної кримінально-правової охорони» [10, с. 741], оскільки її збереження – це одна з гарантій незалежності держави, її недоторканності та безпеки [14, с. 167].

Варто зауважити, що у КК України від 28 грудня 1960 року № 2001-05, який діяв на території України до набрання чинності Кримінальним кодексом України (далі – КК України) від 5 квітня 2001 року № 2341-III, кримінальна відповідальність за посягання на державну таємницю передбачалася ст. 56 «Державна зрада» (у формі шпигунства), ст. 57 «Шпигунство», ст. 67 «Розголошення державної таємниці», ст. 68 «Втрата документів, що містять державну таємницю», які закріплювалися у главі I «Злочини проти держави», та у ст. 253 «Розголошення військової таємниці чи втрата документів, що містять військову таємницю», яка фіксувалася у главі XI «Військові злочини» [15].

Що стосується чинного КК України, то в ньому також є декілька статей, які регламентують кримінальну відповідальність за суспільно небезпечні діяння, що вчиняються щодо державної таємниці. Зокрема, йдеться про такі кримінальні правопорушення, як: «державна зрада у формі шпигунства» (ст. 111 КК України); «шпигунство» (ст. 114 КК України); «розголошення державної таємниці» (ст. 328 КК України); «втрата документів, що містять державну таємницю» (ст. 329 КК України); «розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрату документів чи матеріалів, що містять такі відомості» (ст. 422 КК України) [16].

З аналізу суспільно небезпечних діянь як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони наведених вище складів кримінальних правопорушень випливає, що вони можуть вчинятися у формі: а) збирання відомостей, що становлять державну таємницю, з метою передачі їх іноземній державі, іноземній організації або їх представникам (статті 111, 114 КК України); б) передачі відомостей, що становлять державну таємницю, іноземній державі, іноземній організації або їх представникам (статті 111, 114 КК України); в) розголошення відомостей, що становлять державну таємницю (ст. 328, ч. 1 ст. 422 КК України); г) порушення встановленого законом порядку поводження з документами чи іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами, відомості про які становлять державну таємницю (ст. 329, ч. 2 ст. 422 КК України).

Доволі цікавим є той аспект, що на сьогодні в чинному КК України державна зрада у формі шпигунства (ст. 111) та шпигунство (ст. 114) є кримінальними право-

порушеннями, відповідальність за які регламентується у розділі I «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України» Особливої частини КК України). Натомість «розголошення державної таємниці» (ст. 328), «втрата документів, що містять державну таємницю» (ст. 329) та «розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрату документів чи матеріалів, що містять такі відомості» (ст. 422) є кримінальними правопорушеннями, відповідальність за які регламентується іншими розділами Особливої частини КК України – розділом XIV «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» та розділом XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби» (Військові кримінальні правопорушення). Це дає підстави зробити висновок про те, що законодавець збирання відомостей, що становлять державну таємницю, з метою передачі їх іноземній державі, іноземній організації або їх представникам, та їх передача іноземній державі, іноземній організації або їх представникам (ст. 111 «Державна зрада», ст. 114 «Шпигунство») вважає суспільно небезпечними діями, які безпосередньо посягають на суспільні відносини, що виникають з приводу забезпечення національної безпеки України. А такі кримінальні правопорушення як: «розголошення державної таємниці» (ст. 328), «втрата документів, що містять державну таємницю» (ст. 329) та «розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості» (ст. 422) відносять до тих, які опосередковано посягають на суспільні відносини, що виникають з приводу забезпечення національної безпеки України. Тобто, як свого часу слушно відмітили Д. Каляянов і М. Михайлуца на прикладі дослідження питання кримінально-правових аспектів юридичної відповідальності за розголошення державної таємниці, розміщення кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за розголошення державної таємниці, у розділі «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» дещо применшує законодавцем значення державної таємниці та її важливість для національної безпеки України [8, с. 144].

Необхідно зауважити, що у проєкті КК України значення державної таємниці для держави та її національної безпеки України, навпаки, підкреслюється шляхом акумульованого розміщення усіх статей, які регламентують кримінальну відповідальність за посягання на неї, у межах однієї книги – Книги дев'ятої «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України»: ст. 9.1.8 «Шпигунство» (розділ 9.1. «Злочини проти національної безпеки України»), ст. 9.2.2 «Незаконне розголошення державної чи розвідувальної таємниці або службової інформації», ст. 9.2.5 «Незаконні знищення або зміна відомостей, що становлять державну, розвідувальну таємницю чи службову інформацію у сфері оборони чи мобілізації», ст. 9.2.6 «Необережне розголошення державної таємниці», ст. 9.2.7 «Необережна втрата носія інформації, що містить державну таємницю» (розділ 9.2 «Кримінальні правопорушення проти режиму таємниці інформації, що належить державі») [17].

І на завершення варто звернути увагу на такий склад кримінального правопорушення, як «розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрату документів чи матеріалів, що містять такі відомості» (ст. 422 КК України). Убачається, що його предметом є: 1) відомості військового характеру, що становлять державну таємницю; 2) документи чи матеріали, які містять відомості військового характеру, що становлять державну таємницю [16]. Однак, якщо зіставити зміст «державної таємниці», що наводиться у ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855 [7], з тими термінологічними зворотами, які законодавець використовує у ст. 422 КК України, – «відомості військового характеру, що становлять державну таємницю», «документи чи матеріали, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю» [16], то це дає змогу зробити висновок, що з усіх визначених у Законі України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855 сфер, яких така інформація може стосуватися, у ньому йдеться власне про «сферу оборони», а не про «військову сферу». Як наслідок, у ст. 422 КК України рекомендується зазначені вище термінологічні звороти замінити на: а) «відомості у сфері оборони, що становлять державну таємницю»; б) «документи чи матеріали, що містять відомості у сфері оборони, які становлять державну таємницю», що абсолютно відповідатиме положенням чинного Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855 [7] та наказу Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383 «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю» [11], які в сукупності регулюють суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України, а також окреслюють відомості, що згідно з рішеннями державних експертів з питань таємниці становлять державну таємницю у визначених законодавством сферах.

Висновки. Отже, резюмуючи наведене, слід констатувати таке.

Кримінально-правова охорона державної таємниці гарантується регламентацією у чинному КК України відповідальності за: а) збирання відомостей, що становлять державну таємницю, з метою передачі їх іноземній державі, іноземній організації або їх представникам (статті 111, 114 КК України); б) передачу відомостей, що становлять державну таємницю, іноземній державі, іноземній організації або їх представникам (ст. ст. 111, 114 КК України); в) розголошення відомостей, що становлять державну таємницю (ст. 328, ч. 1 ст. 422 КК України); г) порушення встановленого законом порядку поводження з документами чи іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами, відомості про які становлять державну таємницю (ст. 329, ч. 2 ст. 422 КК України).

Такі склади кримінальних правопорушень, як державна зрада у формі шпигунства (ст. 111 КК України) та шпигунство (ст. 114 КК України) є правопорушеннями, які безпосередньо посягають на суспільні відносини, що виникають з приводу забезпечення національної безпеки України, про що свідчить розміщення їх саме в розділі I «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки

України». Що стосується таких кримінальних правопорушень, як «розголошення державної таємниці» (ст. 328 КК України), «втрата документів, що містять державну таємницю» (ст. 329 КК України) та «розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрату документів чи матеріалів, що містять такі відомості» (ст. 422 КК України), то, виходячи з місця їх розташування в Особливій частині КК України, законодавець відносить їх до групи тих, що опосередковано посягають на суспільні відносини, які виникають з приводу забезпечення національної безпеки України.

З метою узгодження змісту кримінально-правових норм, викладених у частинах 1, 2 ст. 422 КК України («Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрату документів чи матеріалів, що містять такі відомості»), з положеннями чинного законодавства України, доцільно у частинах 1, 2 ст. 422 КК України термінологічні звороти «відомості військового характеру, що становлять державну таємницю» (ч. 1 ст. 422 КК України) та «документи чи матеріали, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю» (ч. 2 ст. 422 КК України) замінити на «відомості у сфері оборони, що становлять державну таємницю» (ч. 1 ст. 422 КК України) та «документи чи матеріали, що містять відомості у сфері оборони, які становлять державну таємницю» (ч. 2 ст. 422 КК України).

Перелік використаних джерел

1. Ухвала Верховного Суду від 5 січня 2023 року у справі № 991/5572/22, адміністративне провадження № К/990/36242/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108273593> (дата звернення: 02.03.2026)

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 чер. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 02.03.2026)

3. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.03.2026)

4. Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України від 28 груд. 2021 р. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 02.03.2026)

5. Охорона державної таємниці в Україні: навч. посіб. / А. М. Гуз, І. П. Касперський, С. О. Князев та ін. Київ: Нац. акад. СБУ, 2017. 216 с.

6. Хашев В. Г. Поняття та сутність державної таємниці в системі національної безпеки: кримінально-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 640–642. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/155>

7. Про державну таємницю: Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3855. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 02.03.2026).

8. Калаянов Д. П., Михайлуца М. І. Кримінально-правові аспекти юридичної відповідальності за розголошення державної таємниці як злочину у сфері охорони державної таємниці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2 Том. 2. С. 143–146.

9. Злочини проти основ національної безпеки: у ВС обговорили питання щодо кваліфікації цих злочинів та відповідальності в умовах повномасштабного вторгнення. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1588565> (дата звернення: 02.03.2026).

10. Юнін О. С., Шаблістий В. В. Розголошення державної таємниці: кримінально-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 739–744. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.108>
11. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: наказ Служби безпеки України від 23 груд. 2020 р. № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (дата звернення: 02.03.2026).
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 02.03.2026).
13. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.03.2026).
14. Михайлуца М. Державна таємниця за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн світу: порівняльно-правовий аналіз. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. № 4. С. 167–171.
15. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28 груд. 1960 р. № 2001-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (втратив чинність)
16. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 02.03.2026).
17. Кримінальний кодекс України: текст проєкту станом на 15 жов. 2025 р. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 02.03.2026).

References

1. Ukhvala Verkhovnoho Sudu vid 5 sichnia 2023 roku u spravi № 991/5572/22, administratyvne provadzhennia № K/990/36242/22. URL: <https://reiestr.tsourt.gov.ua/Reviev/108273593> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).
2. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy: zakon Ukrainy vid 21 cher. 2018 r. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/2469-19#Tekht> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).
3. Konstytutsiia Ukrainy: Osnovnyj Zakon Ukrainy vid 28 cher. 1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Tekht> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).
4. Stratehiia informatsijnoi bezpeky, zatverdzhenoj Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28 hrud. 2021 r. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/shov/685/2021#Tekht> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).
5. Okhorona derzhavnoi taiemnytsi v Ukraini: navch. posib. / A. M. Huz, I. P. Kaspers'kyj, S. O. Kniaziev ta in. Kyiv: Nats. akad. SBU, 2017. 216 s. (in Ukr.).
6. Khashev V. H. Poniattia ta sutnist' derzhavnoi taiemnytsi v systemi natsional'noi bezpeky: kryminal'no-pravovyj aspekt. *Iurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*. 2025. № 3. S. 640–642. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/155> (in Ukr.).
7. Pro derzhavnu taiemnytsiu: zakon Ukrainy vid 21 sich. 1994 r. № 3855. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).
8. Kalaianov D. P., Mykhajlutsa M. I. Kryminal'no-pravovi aspekty iurydychnoi vidpovidal'nosti za rozgholoshennia derzhavnoi taiemnytsi iak zlochyynu u sferi okhorony derzhavnoi taiemnytsi. *Naukovyj Visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*. 2016. Vyp. 2 Tom. 2. S. 143–146 (in Ukr.).

9. Zlochynty proty osnov natsional'noi bezpeky: u VS obhovoryly pytannia schodo kvalifikatsii tsykh zlochyniv ta vidpovidal'nosti v umovakh povnomasshtabnoho vtorhnennia. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1588565> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

10. Yunin O. S., Shablystyj V. V. Rozgholoshennia derzhavnoi taiemnytsi: kryminal'no-pravovyy aspekt. *Pravo i suspil'stvo*. 2025. № 1. S. 739–744. 1. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.108> (in Ukr.).

11. Pro zatverdzhennia Zvodu vidomостей, scho stanovliat' derzhavnu taiemnytsiu: Nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 23 hrud. 2020 r. № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

12. Pro pravovyy rezhym voiennoho stanu: zakon Ukrainy vid 12 trav. 2015 r. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

13. Pytannia zaprovadzhennta ta zabezpechennia zdijsnennia zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 liutoho 2022 r. № 181-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

14. Mykhajlutsa M. Derzhavna taiemnytsia za kryminal'nym zakonodavstvom Ukrainy ta zarubizhnykh krain svitu: porivnial'no-pravovyy analiz. *Natsional'nyj iurydychnyj zhurnal: teoriia i praktyka*. 2016. № 4. S. 167–171 (in Ukr.).

15. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 28 hrud. 1960 r. № 2001-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (vtratyv chynnist') (in Ukr.).

16. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

17. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy: Tekst Proiektu stanom na 15 zhov. 2025 r. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (data zvernennia: 02.03.2026) (in Ukr.).

ШПІЛЯРЕВИЧ В. Суспільно небезпечні діяння, вчинені щодо державної таємниці, як кримінальна загроза національній безпеці України

У статті проаналізовано особливості суспільно небезпечних діянь, які вчиняються щодо державної таємниці. Констатовано, що кримінальна відповідальність за посягання на державну таємницю регламентується низкою статей, які розміщені у різних розділах Особливої частини КК України. Однак це абсолютно не применшує важливості відповідних відомостей для забезпечення національної безпеки України.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, інформаційна безпека, державна безпека, шпигунство, розголошення державної таємниці, втрата документів, що містять державну таємницю.

SHPIIAREVYCH V. Socially dangerous acts, committed against state secrets, as a criminal threat to the national security of Ukraine

The article states that encroachment on state secrets is one of the criminal threats to the national security of Ukraine, especially in the current period of the Russian-Ukrainian war.

In the current Criminal Code of Ukraine, liability for socially dangerous acts committed in relation to state secrets is regulated by a number of articles, some of which are located in Section I «Criminal Offenses against the Fundamentals of National Security of Ukraine» (Articles 111, 114 of the Criminal Code of Ukraine), others in Section XIV «Criminal offenses in the field of protecting state secrets, inviolability of state borders, ensuring conscription and mobilization»

(Articles 328, 329 of the Criminal Code of Ukraine) and Chapter XIX «Criminal offenses against the established procedure for performing military service (military criminal offenses)» (Article 422 of the Criminal Code of Ukraine). However, this absolutely does not diminish the importance of relevant information for ensuring the functioning of Ukraine as a sovereign and independent, democratic, social, and legal state.

Based on the results of the conducted scientific research, the author proposes to harmonize the content of the criminal law norm set out in parts 1, 2 of Article 422 of the Criminal Code of Ukraine with the provisions of the current legislation of Ukraine, which concerns the sphere of regulation of public relations related to the classification of information as a state secret, classification, declassification of its material carriers and protection of state secrets for the purpose of protecting the national security of Ukraine, and also outlines the information, which, according to the decisions of state experts on secrets, constitute a state secret in areas defined by law.

Keywords: criminal liability, information security, state security, espionage, disclosure of state secrets, loss of documents containing state secrets.

Рекомендоване цитування: ШПІЛЯРЕВИЧ В. Суспільно небезпечні діяння, вчинені щодо державної таємниці, як кримінальна загроза національній безпеці України. *Слово Національної школи суддів України*. 2025. № 4 (53). С. 170–179. DOI: [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4\(53\)-15](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4(53)-15).

Suggested Citation: SHPILIAREVYCH, V. (2025). Socially dangerous acts, committed against state secrets, as a criminal threat to the national security of Ukraine. *Slovo of the National School of Judges of Ukraine*, 4 (53), 170–179. DOI: [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4\(53\)-15](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-4(53)-15).

Дата першого надходження статті до видання: 17.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації (оприлюднення): 09.04.2026